

Soitto on iloni ja työni

Soitonopettajan monta tapaa auttaa musiikilla

Virve Klemetti

Opinnäytetyö
Marraskuu 2017
Kulttuuriala
Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi (AMK)

Tekijä(t) Klemetti, Virve	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Marraskuu 2017
	Sivumäärä 34	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Soitto on iloni ja työni Soitonopettajan monta tapaa auttaa musiikilla		
Tutkinto-ohjelma Musiikin tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Leena Pantsu		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka musiikkioppilaitoksen opettaja toimii musiikillisessa avustustyössä ja käyttää siinä ammatillista osaamistaan. Opettajan työskentelyn motivaatiota tutkittiin käyttäen hyväksi sekä aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia että kirjoittajan omia kokemuksia opetus-, avustus- ja hoitotyössä. Avustustyö-termin sisällytettiin sekä vapaaehtoistyö että musiikkityö, josta tekijä saa korvauksen. Kaikkien tulisi päästä osalliseksi kulttuurista ja taiteesta, koska ne edistävät ihmisen hyvinvointia. Soitonopettajalla voisi olla oma roolinsa tässä työssä myös oppilaitosten ulkopuolella.</p> <p>Tutkimukseen haastateltiin neljää musiikkioppilaitoksen opettajaa eri puolilta Suomea. Haastattelujen tuloksena selvisi, että avustustyön tavat olivat moninaiset, samoin työn tekemiseen johtaneet syyt. Opettajat ottivat oppilaitaan eri tavoin mukaan toimintaan. Avustustyö koettiin työn merkityksellisyyttä lisääväksi tekijäksi. Opettaja koki myös voidensa antaa oppilailleen hyvän esimerkin tavasta vaikuttaa omaan ympäristöönsä.</p> <p>Kehittämisehdotuksessa pohditaan musiikkipedagogin tulevaisuuden työnkuvaa. Sekä opettajan että oppilaan työmahdollisuuksia voisi laajentaa viemällä musiikkia eri tavoin mukaan yhteiskunnan toimintoihin. Oppilaitoksen ja työpaikan ulkopuolelle viedyt esitykset tekevät musiikkioppilaitoksissa tehtävän tavoitteellisen kasvatustyön sekä kuuluvaksi että näkyväksi muullekin yhteiskunnalle.</p>		
Avainsanat (asiasanat) avustustyö, hoivamusikko, musiikkipedagogi, musiikkityö, opettaminen, työmotivaatio, vapaaehtoistyö, yhteisömusikko		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Klemetti, Virve	Type of publication Bachelor's thesis	Date November 2017 Language of publication: finnish
	34	Permission for web publication: X
Title of publication My joy and my living Instrumental teacher`s many ways to help by music		
Degree programme in music		
Supervisor(s) Pantsu, Leena		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The purpose of the thesis was to examine how teacher of a music institute use their professional musical skills in aid work. The teachers' work motivation was examined by studying both former studies on the topic and the author's own experiences in teaching, volunteering and nursing work. The term musical aid work includes both volunteer and paid work. Everyone should have their share of culture and arts because they promote people's health and welfare. Teachers of music institutes could have a role in this work, also outside schools.</p> <p>Four music institute-teachers from different parts of Finland were interviewed for the study. According to the result of the interviews, the ways of aid varied, as well as the reasons for participating in this kind of work. The teacher involved their students in this work in various ways. The aid work was considered to add the significance to one's work. The teachers also thought they could set a good example of how to affect one's environment.</p> <p>In the development proposal part of the thesis, the author reflected on the future job description of a music educator. The working opportunities of music institute teachers and students could be expanded by bringing music into different social activities in a variety of ways. The musical performances organized outside the music institutes would make the target-orientated educational work both audible and visible to the rest of the society.</p>		
Keywords/tags community musician, hospital musician, musical aid work, music institute teacher, teaching, work motivation, volunteer work		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto - musiikkia avuksi ja iloksi.....	3
2	Musiikkioppilaitoksen opettajan työ.....	5
2.1	Työn erityispiirteet	5
2.2	Opettajan työmotivaatio	5
2.3	Oppilaat	7
2.4	Muusikkous	7
3	Auttaminen musiikilla.....	8
3.1	Hoivamusikko - yhteisömusikko.....	8
3.2	Musiikki vaikuttaa.....	9
3.3	Avustustyö - niin mikä työ?	10
4	Tutkimusasetelma	11
4.1	Tutkimusmenetelmä	11
4.2	Haastateltavat	12
5	Tutkimustulokset: monta tapaa auttaa	14
5.1	Yhteislaulatus	14
5.2	Soittoa	16
5.2.1	Oma esiintyminen.....	16
5.2.2	Oppilaat mukana	17
5.2.3	Erilaiset projektit	19
5.3	Miksi autan?	20
5.3.1	Kuinka ajaudu tähän hommaan?.....	20
5.3.2	Mitäs minä tästä hyödyn?	21
6	Yhteenveto.....	23
6.1	Musiikki ja hyvinvointi: yhteiskunnalliset vaikutukset	23
6.2	Haasteet	24
6.3	Hei kaverit - tulkaa mukaan!	26
6.4	Pohdintaa	27

7	Kehittämissuhteita.....	28
	Lähteet	30
	Liite 1. Haastattelukysymykset.....	34

1 Johdanto - musiikkia avuksi ja iloksi

Olen työskennellyt alttoviulun- ja viulunsoiton opettajana yli kolmekymmentä vuotta. Uran alussa toimin alttoviulun äänenjohtaja-opettajana Lapissa, Kemi-Tornio-alueella, mutta suurimman osan opettajan uraani olen työskennellyt Jyväskylässä. Opettamisen alkunnostus on matkan varrella karissut, ja oman työnteon motiivia ja työn merkityksellisyyden tunnetta joutuu aika ajoin etsimään. Oppilaiden harrastusvalikoima on laajentunut, eikä kovinkaan moni oppilas enää jaksaa suorittaa loppuun musiikkioppilaitos-polkuaan. Soittaminen koetaan toisaalta palkitsevaksi, mutta samalla työlääksi harrastukseksi.

Opettajan oman ammattitaidon kehittäminen, uusiin opetusmenetelmiin tutustuminen, oman soittotaidon ylläpito tai uudet yhteistyökumppanit tuovat lisäpotkua opettajan työmotivaatioon. Työn tulosten vieminen työpaikan ulkopuolelle, yhdessä oppilaiden kanssa, saattaisi lisätä työn merkityksellisyyden tunnetta. Konserttien tai pienten yhteismusisointihetkien järjestäminen päiväkodeissa, kouluissa tai hoitolaitoksissa voisi antaa opettamiselle uudenlaisen merkityksen. Se myös toisi musiikkioppilaitoksessa tehdyn tavoitteellisen työn kuuluvaksi osaksi muuta yhteiskuntaa.

Joulukuussa 2008 tutustuin pianistikollegani kanssa Kentin kreivikunnassa, Etelä-Englannissa toteutettuun vanhusten ja muistihäiriöisten ”Silver Song Club”-yhteislaulu-toimintaan, jota organisoii Sing For Your life-hyväntekeväisyysjärjestö. Palkatut ammattimuusikot ja vapaaehtoiset heidän apunaan vierailivat säännöllisesti hoitolaitoksissa ja päiväkeskuksissa järjestämässä yhteislaulutilaisuuksia (yksi projektin päämäärinä oli myös työllistää paikallisia musiikin ammattilaisia). Tilaisuuksia toteutettiin kerran kuussa, ja ohjelmisto oli laadittu tukemaan muistin harjoittamista (Sing For Your Life). Laulatustoiminnan vaikutuksesta valmistuneen tutkimuksen (Clift, Skingley, Coulton & Rodrigues 2012, 4-5) mukaan yhteislaulaminen paransi vanhusten elämänlaatua, vähensi ahdistuneisuutta ja masentuneisuutta niin merkittäväällä tavalla, että toiminnan jatkamiseen alettiin saada rahoitusta myös Britannian julkiselta terveydenhuollolta.

Yhteislaulutilaisuuksien hieno toteutus, ammattitaitoiset ohjaajat ja osallistujien into tekivät meihin vaikutuksen. Voisiko tämäntapaista toimintaa toteuttaa Keski-Suomessa? Löysimme lähikunnastamme asiasta kiinnostuneen kulttuuripäällikön, ja aloitimme yhteislaulatuksen vuoden 2009 alussa.

Myös Suomessa on tutkittu musiikin ja laulamisen myönteistä vaikutusta ihmisen terveyteen ja tuon positiivisen vaikutuksen mukanaan tuomia etuja (Kurki, Laitinen, Numminen, Rantanen, Särkämö & Tervaniemi 2011, Lilja-Viherlampi 2011, Tiihonen 2012). Hoitolaitoksissa toteutetaan laulatusta monin eri tavoin, enimmäkseen vapaaehtoisin voimin.

Yhteiskunnalle saadaan säästöä, vanhusten, omaisten ja hoitohenkilökunnan hyvinvointi lisääntyy, mutta kuinka tekijät/muusikot kokivat tekemänsä työn? Asiakkaan ja hoitohenkilökunnan kokemuksia on tutkittu (Huhtala & Koskinen 2012, Lehko 2013, Ruotsala 2011). Mikä motivoi tekijää: muusikkoa tai pedagogia, ja mikä saa hänet auttamaan?

Olen itse tehnyt monenlaista musiikkityötä vanhusten hoitolaitoksissa ja päiväkeskuksissa säännöllisesti yhdeksän vuoden ajan sekä yksin että kollegan kanssa. Olemme ottaneet toimintaan mukaan myös oppilaitamme. Teen osan työstä kunnan palkkaamana, osan vapaaehtoistyönä. Minulla on kokemusta myös hoitotyössä toimimisesta: valmistuin lähihoitajaksi vuonna 2013, osaamisalana vanhustyö. Pääsyy opintoihini oli tarve saada tietää, millaista elämää musiikin vastaanottajana olevat vanhukset hoitolaitoksessa elävät. Tehokkain tapa tutustua asiaan oli opiskella ja hankkiutua töihin vanhusten pariin. Olen siis tutustunut musiikkiin avustustyössä sekä esittävässä että vastaanottavana osapuolena.

Tässä opinnäytetyössä halusin tutkia, kuinka muut musiikkilaitosten opettajat käyttävät ammatillista osaamistaan auttamisen välineenä. Opettaminenkin on tavallaan oppilaan auttamista oppimaan, mutta kuinka muuten voi auttaa? Musiikkia voi viedä päiväkoteihin, kouluihin, sairaaloihin ja hoitolaitoksiin. Kuinka siellä toimitaan, mitä tehdään, miten ja miksi? Kuinka soitonopettajan ammattitaito kohtaa sairaala- tai hoitolaitosmiljöön?

2 Musiikkioppilaitoksen opettajan työ

2.1 Työn erityispiirteet

Musiikkioppilaitoksen opettajan työ eroaa koulun opettajan työstä monin tavoin. Ammattiin ja jo ammattiopiskelijaksi pääseminen vaatii monen vuoden intensiivistä ja tavoitteellista oman instrumentin soiton/laulun harjoittelua. Tämä kouluttautuminen on tapahtunut normaalin yleissivistävän koulutuksen ohella (Nykänen 2001, 6-7), ja on usein alkanut jo alle kouluikäisenä. Päästäkseen ammattiin johtavaan koulutukseen on opiskelijalla oltava suoritettuna vähintään ”musiikkikoulun perustason oppimäärää vastaava musiikillinen osaaminen” (Näin haet-Jyväskylän ammattiopisto).

Nykäsen tutkimuksessa todetaan, että musiikkioppilaitoksen opettajan työ on yhä edelleen pääosin yksilöopetusta (2001, 7). Ryhmäopetuksen määrä on kokemuksen mukaan vuoden 2001 jälkeen lisääntynyt myös instrumenttiopetuksessa. Taiteen perusopetuksen opetus tapahtuu pääasiassa ilta-aikaan, ja opettaja opettaa yleensä vain yhtä instrumenttia. Opiskelu on täysin vapaaehtoista. Opettajan työn kohteena on oppilas, ja työvälineenä on instrumentti sekä opettajan musiikilliset ja pedagogiset taidot (mts. 7).

2.2 Opettajan työmotivaatio

Ruohotie kuvaa kirjassaan ”Motivaatio, tahto ja oppiminen” (1998, 42) motivaatiota käyttövoimaksi, joka saa meidät toimimaan ja tekemään asioita. Se on psyykkinen tila, joka määrää, millä aktiivisuudella ihmisen mielenkiinto suuntautuu toimintaan. Ulkoisella motivaatiolla (palkka, etuudet, status) saa itsensä toimimaan, mutta sen vaikutus on lyhytaikaista verrattuna ihmisen sisäisen innostuksen vaikutukseen. Sisäiselle motivaatiolle on ominaista se, että ihminen toimii ilman ulkoista palkkiota, on ikään kuin luonnostaan halukas toimimaan. Sisäinen ja ulkoinen motivaatio eivät ole erillisiä ilmiöitä, vaan ne osittain täydentävät toisiaan. (Mts. 38-39.)

Koska musiikkioppilaitosopettajan työ eroaa koulun opettajan työstä, ovat motivaation aiheet ja esteet osin erilaisia. AOKK/TAMK:n kehittämishankkeessa ”Opettajan käsityksiä omasta motivaatiosta ja tavastaan opettaa” ilmeni, että koulun opettajan työssä motivaatiota saattaa vähentää esim. rauhattomuus luokassa (Jousmäki, Järvinen & Siitonen 2010, 17). Kyselyyn vastanneista jopa n. 15 % koki työpaikkansa turvattomaksi (mts. 22). Musiikkioppilaitoksen instrumenttiopettaja on oppilaansa kanssa pääsääntöisesti yksin, eivätkä järjestyshäiriöt tai turvattomuus ainakaan tähän mennessä ole osoittautuneet ongelmaksi.

Nykäsen tutkimuksen mukaan musiikkioppilaitosten opettajat olivat suhteellisen tyytyväisiä työn sisältöön ja itse työhön liittyviin tekijöihin. Työ koettiin haasteelliseksi ja itsenäiseksi. Kehittymisen mahdollisuuksia koettiin olevan riittävästi (Nykänen 2001, 87.) Etenemismahdollisuuksia ei kuitenkaan oikein ole, ainakaan sellaisia, jotka toisivat lisää palkkaa. Kyselyyn vastanneet opettajat kokivat työn tuloksellisuuden merkitykselliseksi myös tunnetasolla: hyvin tehdyn työn tulokset aiheuttivat myönteisiä tunteita (mts. 87).

Työtovereitteni kanssa keskustellessa olen huomannut, että palkka ei ole ollut tärkein syy musiikkioppilaitoksen opettajan ammattia valitessa. Rakkaus musiikkiin ja omaan instrumenttiin ovat vieneet uralle. Ovatko musiikkioppilaitosten opettajat unelma-ammattissaan? Opettajat tuntuivat hyväksyvän huonon palkan mieluummin kuin lyhyemmät lomat. Hyvät työtoverit, tarkoitukseen sopivat, terveet opetustilat ja työ oppilaiden kanssa koettiin palkitseviksi ja motivoiviksi asioiksi. Nykäsen tutkimukseen vastanneet musiikkioppilaitoksen opettajat kokivat iltatyön hankalaksi sekä perheen että oman harrastaminen kannalta. Työ itsessään on haastavaa ja palkitsevaa, mutta ulkoisiin työoloihin toivottiin parannusta (Nykänen 2001, 87). Uutta, näin laajaa (298 vastaajaa, mts. 43) tutkimusta musiikkioppilaitosten opettajien työmotivaatiosta, työtyytyväisyydestä ja työolojen tilanteesta ei ole tehty. Musiikkioppilaitoksen opettajana toivoisi, että työolo-asioissa olisi tapahtunut edistymistä vuoden 2001 jälkeen.

2.3 Oppilaat

Oppilaat ovat keskeinen työn sisältöön liittyvä asia, joka tuottaa iloa ja tyytyväisyyttä. Nykäsen havaintojen mukaan opettaja kokee työstään ja oppilaistaan suurta henkilökohtaista vastuuta (Nykänen 2001, 87).

Opettajan pedagogisten opintojeni yhteydessä haastattelin kokeneita musiikkioppilaitosten opettajia. Pedagogit, jotka ovat työskennelleet jo kymmeniä vuosia, kertovat oppilasaineksen muuttuneen. Oma kokemukseni on samanlainen. Kilpailevia harrastusmahdollisuuksia on nykyisin niin paljon, että kotonakin säännöllistä työntekoa vaativa soittamisen opettelu ei enää ole niin suosittua kuin aiemmin. Kun kaikenlaiset äänet saa tuotettua elektronisesti, soittimen tekniikan opettelu voi tuntua liian vaivalloiselta. Mutta soittamaan oppii vain soittamalla, ja oppiminen vaatii aina aikaa. Oikotietä ei ole. Koko musiikkioppilaitospolun läpi käyvät oppilaat alkavat olla nykyisin harvassa. Tutkintokeskeisesti ajateltuna: enää harvoin tulee valmista.

Oppilas saattaa tuottaa iloa opettajalleen vielä opiskelunsa jälkeen. Kollega kertoi tavanneensa konsertissa entisen oppilaansa. Oppilas oli kiitellyt opettajaa tämän kärsivällisyydestä ja siitä, että opettaja oli tukenut oppilasta tämän vaikeassa elämänvaiheessa. Opettajalla ei enää ollut tarkkaa muistikuvaa asiasta, mutta hän kertoi olevansa onnellinen oppilaan sanoista: *”On hienoa, että on voinut jotenkin positiivisesti vaikuttaa nuoren elämään musiikin avulla! Antaa taas voimia omaan työntekoon!”*

2.4 Muusikkous

Jokaisen soitonopettajan opetusuran taustalla on oma muusikkous: on valittu aikaan soitin, joka on tuntunut omalta, ja opiskeltu sen soittamista mahdollisimman pitkälle. Harvat päätyvät solistisiin tehtäviin; suurin osa ansaitsee elantonsa opettamalla. Iän tuomien haasteiden, terveyden heikkenemisen tai vamman takia soittamisen tekniikasta saattaa tulla fyysisesti haasteellista, vaikka toisaalta tulkintaan voi saada lisää ulottuvuutta.

Soittotaidon ylläpito vaatii päivittäistä harjoittelua. Jos sitä ei syystä tai toisesta pysty riittävässä määrin tekemään, saattaa se vaikuttaa opettamisenkin motivaatioon. Opettajan ja muusikon roolit saattavat erota toisistaan: opettajana lempeä ihminen saattaa muusikkona olla kärsimätön komentelija.

Joku saattaa onnistua yhdistämään opettajan roolinsa aktiivisesti esiintyvän muusikon rooliin. Jos opettajalla on täydet tunnit opetusta ja sen lisäksi muu työ (90 t/v), vaaditaan tehokasta ajanhallintaa ja joustavuutta sekä perheeltä että oppilailta.

3 Auttaminen musiikilla

3.1 Hoivamuusikko - yhteisömuusikko

Olen itse tehnyt vapaaehtois- ja avustustyötä, sekä musiikilla että ilman sitä. Kun musiikkia viedään sairaaloihin tai hoitolaitoksiin, käytetään usein termejä ”hoivamuusikki” tai ”hoivamuusikko”. Musiikkia käytetään hoidon ja hoivan tukena tuomalla musiikkia sinne, missä asiakkaat ovat. ”Yhteisömuusikko” toimii yhteisössään muissakin kohteissa: päiväkodeissa, kouluissa; kaikkialla, missä ihmisiä liikkuu (Koskinen 2013, 4). Englannin-vierailullani 2008 ja myöhemmin 2012 liikuin yhteisömuusikon mukana hänen työssään. Hoitolaitosvierailujen lisäksi yhteisömuusikko saattoi järjestää koulun orkesterin tai kylän kuoron harjoitukset, opettaa laulua tai osallistua pikkujoulun ohjelman järjestelyihin paikallisen kartanon salissa.

Nimikkeet ja termit ovat Suomessa vielä vakiintumattomia (Koskinen 2013, 9), ja tarkkoja määritelmiä on vaikea tehdä, kun tekijätkin käyttävät itsestään monenlaisia nimikkeitä: hoivamuusikko, yhteisömuusikko, yhteisömusiikkipedagogi, viriketyön ohjaaja. Kaikki toimivat suurilta osin samoin tavoin, kohderyhmät vain saattavat erota toisistaan.

Musiikkiterapia eroaa edellä mainituista tarkoitukseltaan, vaikkei välttämättä toimintatavoiltaan. Musiikkiterapia on aina tavoitteellista toimintaa. Se on kuntoutus- ja hoitomuoto, jossa musiikin eri elementtejä käytetään vuorovaikutuksen keskeisenä välineenä yksilöllisten tavoitteiden saavuttamiseksi (Suomen Musiikkiterapiayhdistys, 2015). Musiikkiterapiaa antaa koulutettu musiikkiterapeutti. Aktiivisesti musiikkia harrastava tai ammatikseen sitä tekevä pystyy halutessaan käyttämään musiikkia terapeutillisesti. Silloin vain ei ole kyse diagnosoidun sairauden hoidosta.

3.2 Musiikki vaikuttaa

Musiikki vaikuttaa ihmiseen monella eri tavalla. Musiikilla on tärkeä rooli erityisesti emootioiden välittämisessä, kommunikoinnissa sekä vuorovaikutuksessa (Särkämö 2010, 14). Säännöllinen musiikin kuuntelu voi parantaa muistisairaana elämänlaatua (Varho & Lehtovirta 2010, 43). Aivoverenkiertohäiriöistä toipuvien potilaiden kuntoutuksessa todettiin musiikin kuuntelun vauhdittavan toipumista (Särkämö 2008, 866-876). Marjanen on väitöskirjassaan (2009) todennut musiikin tukevan kokonaisvaltaisesti lapsen kehitystä. Musiikki jossain muodossa kulkee ihmisen mukana koko hänen elämänsä ajan ja jättää häneen jälkensä (Lilja-Viherlampi 2011, 5).

Tutkimukset musiikin vaikutuksesta terveyteen on useimmiten tehty musiikkia vastaanottavan osapuolen näkökulmasta (Clift ym. 2012, Lehko 2013, Huhtala & Kolmonen 2012, Ruotsala 2011, Tiihonen 2012), mutta tekijän eli musiikkia esittävän osapuolen näkökulmaa ei juurikaan ole tutkittu.

Koskisen etnomusikologinen pro gradu-työ ”Tutkimuskohteena yhteisö- ja hoivamusikot. Uuden ammattikunnan synty?” (2013) on yksi harvoista avustustyötä esittäjän näkökulmasta tarkastelevista tutkimuksista. Yhteisömusikko-erikoistumis-koulutuksen alkaessa lukuvuonna 2017-2018 useissa ammattikorkeakouluissa (Helsinki, Jyväskylä, Kokkola, Kuopio, Tampere, Turku) voi odottaa myös valmistuvien yhteisömusikkojen työstä tehtäviä tutkimuksia. Hoiva- ja yhteisömusiikkia

tekevähän toimivat suurilta osin samoin tavoin, kohderyhmät vain saattavat erota toisistaan.

Lilja-Viherlammen raportissa ”Iloa ja eloa - musiikkia sairaala- ja hoitolaitosympäristöön” (2011) seurattiin kahden muusikon musiikkityötä sairaaloissa ja hoitokodeissa. Molemmat muusikot olivat peruskoulutukseltaan pedagogeja ja osallistuivat tutkimukseen yhteisömuusikkoina.

Kummatkin edellä mainitut tutkimukset perustuvat tuotetun tutkimusasetelman pohjalta kerättyyn tietoon, ei siis varsinaisesti omaehtoisesti vapaaehtoista musiikillista avustustyötä tekevien kertomuksiin.

3.3 Avustustyö - niin mikä työ?

Wikipedia määrittelee vapaaehtoistyön:

Vapaaehtoistyö on yksittäisten ihmisten tai yhteisöjen hyväksi tehtyä toimintaa, josta ei saa rahallista korvausta eli palkkaa. Sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta, ilman pakkoa. Vapaaehtoistoiminnaksi ei myöskään lasketa toimintaa, jota pidetään velvollisuutena perhettä tai sukua kohtaan.

Vapaaehtoistyö tehdään korvauksetta, mutta sen organisointiin tarvitaan rahaa. Suomen kansalaisista vapaaehtoistyötä tekee kolmannes väestöstä. Suurin osa tekijöistä avustaa yhdistysten tai säätiöiden organisoimana. Vapaaehtoistyön aktiivisuudessa suomalaiset sijoittuvat kansainvälisesti vertailtuna keskikastiin (Pessi & Oravasaari 2010, 5-7.)

Vapaaehtoistyön määritelmä jättää tulkinnalle varaa: onko osastolla juotu kahvikupponen palkka? Jos vierailulla palvelutalossa asuvan isoäidin luona istahtaa käytävällä pianon ääreen ja laulaa muutaman laulun kaikille lähistöllä oleville kuulijoille, onko se velvollisuudenteko perhettä kohtaan? Tutkimuksessani kaikki vakituisen työn lisäksi

tehty musiikillinen työ on samanarvoista, ja käytän siitä termiä ”avustustyö” tai ”musiikillinen avustustyö”. Työ ei ole tekijöilleen sitä työtä, josta he saavat pääasiallisen tulonsa mutta siitä voi myös saada korvauksen.

Musiikin alalla olevat ihmiset eivät ajattele, että se on vapaaehtois-työtä. Tämä on peruskysymys, että saako siitä liksaa vai eikö saa ja se on niinku yks lähtökohta ja jos ei saa niin ihmiset ratkasee lähdenkö silti. Mutta sitten se on voinut poikia muitakin asioita. Niinku hyviä. Eikä vaan palkka-ajatus. (haastateltava B)

Itse koen musiikillisen avustustyön palkitsevana ja hyvää mieltä tuottavana. Omalle työlleni koen saavani lisämerkitystä, ja oppilailleni koetan antaa hyvän esimerkin loppuelämää varten. Työ ei vaadi minulta suunnatonta vaivaa, mutta tuottaa vastaanottajalle suuren ilon. Teen työtä vapaaehtoisesti, mutta osasta työtä saan korvauksen. Työnteon tapa ei saa olla riippuvainen korvauksen määrästä, vaan siitä tehdään samalla työmoraalilla palkallisena tai ilman palkkaa.

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimustapani oli kvalitatiivinen: koetin etsiä ja ymmärtää ihmisen toiminnan merkitystä ja siinä mahdollisesti ilmeneviä säännönmukaisuuksia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 165). Minulla ei ollut tarvetta tutkia avustustyötä tekevien määrää, sillä siihen oltaisiin tarvittu runsaammin sekä aikaa että resursseja. Valitsin tiedonkeruuni tavaksi kasvotusten tapahtuvan puolistrukturoidun haastattelun, koska siinä on mahdollisuus tarkentaviin kysymyksiin ja tarkentaviin vastauksiin. Tarkoitus oli saada yksityiskohtaista tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevia tapauksia (Mts., 134). Haastattelujen runkona minulla oli ennalta laadittu kysymysluettelo (liite 1), jonka lähetin haastateltaville etukäteen. Keskustelun tapaan edenneissä haastatteluissa kysymysten järjestys saattoi vaihdella, ja jotkut kysymykset (ja vastaukset) osoittautuivat toisia merkityksellisemmiksi.

Äänitin kaikki haastattelut ja litteroin ne mahdollisimman pian äänityksen jälkeen. Analysoin haastattelujen tuloksen ryhmittelemällä haastattelukysymysten vastaukset kolmeen ryhmään tutkimuksen kysymyksenasettelun mukaan. Etsin vastauksista yhteneväisyyksiä, mutta toisaalta myös eroavuuksia. Koska haastateltavia oli vain neljä, kovin kattavia yleistyksiä ei voida tehdä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei aineistosta pyritäkään tekemään päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen. Yksityistä asiaa tarkasti tutkimalla saadaan näkyville se, mikä tutkittavassa asiassa toistuu ja on merkittävää (Hirsjärvi ym. 2009, 182.)

4.2 Haastateltavat

Tehtyäni avustustyötä vuosikausia, halusin selvittää, mikä saa muut musiikkipedagogit mukaan työhön. Mielenkiinnon pohjalla oli siis oma innostus ihmisten auttamiseen. Etsin haastateltavikseni musiikkioppilaitosten opettajia, jotka tekevät musiikillista avustus- tai vapaaehtoistyötä eli käyttävät tässä työssä hyväkseen ammatillisia taitojaan. En halunnut valita haastateltavia satunnaisesti, vaan etsin ihmisiä, joilta arvelin saavani tietoja juuri tutkimisen kohteena olevasta asiasta (KvaliMOTV). Ennakkoon minulla oli käsitys, että opettajat olisivat asiassa aktiivisia.

Toimiessani puheenjohtajana Suomen Musiikkioppilaitosten Opettajien liiton kevätiliittokokouksessa Jyväskylässä maaliskuussa 2016, kysyin paikalla olleilta kuudeltakymmeneltä osallistujalta, kuinka moni tekee avustus- tai vapaaehtoistyötä. Kuusi kättä nousi ylös. Tarkensin asiaa kysymällä kuinka moni käyttää avustustyössään musiikkia. Yksi käsi nousi ylös (en laske omaani mukaan). Paikalla oli musiikkipedagogeja joka puolelta Suomea. Myöhemmissä keskusteluissa ihmiset kyllä ilmaisivat myönteisen suhtautumisen musiikilliseen auttamiseen, mutta kokivat, ettei heillä ole aikaa tai puhtia järjestellä yhteyksiä ja aikatauluja. Jos joku muu järjestäisi käytännön asiat, he saattaisivat olla valmiita toimimaan. Omalla työpaikallani osallistumisprosentti oli samanlainen. Ihmiset suhtautuvat musiikilliseen auttamiseen myönteisesti, mutta asenne ei kovinkaan usein johda

tekoihin. Ne, joilla on omaisia tai tuttavita asukkaina hoitolaitoksissa, kertovat ”käyvänsä joskus siellä soittelemassa”.

Tähän tutkimukseen löysin omien yhteyksieni ja kollegoidensa ystävällisesti ilmiantamina neljä eri tavoin musiikkityötä tekevää soitonopettajaa eri puolilta Suomea. Kaikki olivat naisia, ja kaksi heistä opetti päätyökseen. Yksi teki opettamisen ohella myös orkesterityötä. Yksi osallistuneista oli haastateltaessa vielä opiskelija, mutta on sittemmin valmistunut. Kolme opettajista työskenteli kunnan/kaupungin ylläpitämässä oppilaitoksessa, yksi yksityisessä. Haastattelut tehtiin 1/2016-10/2017 välisenä aikana. Opettajat esiintyvät tutkimuksessa keksityillä nimillä.

taulukko 1. Haastateltavat

tutkimukseen osallistuja	ikä	työ	soitin	auttamistapa
A	62	vakituksessa vi-rassa	puhallin	keikkapalkka hyväntekeväisyyteen, satunnaisesti
B	56	vakituksessa vi-rassa	piano	lapsesta asti, 9 vuotta säännöllisesti
C	43	tuntiopettaja, muusikko	puhallin	lapsesta asti, satunnaisesti,
D	25	tuntiopettaja, opiskelija	piano	lapsesta asti, satunnaisesti, osin palkattuna

Tutkimuksessani etsin vastauksia kolmeen kysymykseen:

- 1) Miten ja miksi musiikkioppilaitoksen opettaja tekee musiikillista avustustyötä?
- 2) Kuinka opettaja ottaa oppilaansa mukaan työhön?
- 2) Mitä ammatillista tai muuta hyötyä toiminnasta saa?

5 Tutkimustulokset: monta tapaa auttaa

Musiikilla autetaan monin eri tavoin. Vaikka kysyttäessä opettajat saattavat kuvata avustustyötään vain ”soittelemiseksi”, paljastuu vastauksissa jokaisen erilainen tapa toteuttaa avustustoimintaansa. Jotkut ottavat kuulijat mukaan keskustelemalla heidän kanssaan musiikkihetkien yhteydessä. Toiset tyytyvät pelkkään musisointiin. Musiikkityön kohteena olivat yleisimmin ikäihmiset, joskin kaikki haastatellut ovat työskennelleet vapaaehtoistyössä jollain tavoin myös nuorempien kanssa.

5.1 Yhteislaulatus

Kaikki haastatellut opettajat olivat käyttäneet yhteislaulusta työmuotonaan. Vain yksi, B, oli tehnyt sitä säännöllisesti: hän oli vierailut samassa vanhusten palvelukeskuksessa kerran kuussa jo yhdeksän vuoden ajan, kunnan palkkaamana. Hän tekee tätä yhteislaulatus-työtä yhdessä kollegansa kanssa. B. oli haastatelluista aktiivisin viemään myös oppilaitaan mukanaan muutaman kerran vuodessa, ja he saavat esittää omaa ohjelmistoaan ja opetella yhteislaulujen säestämistä.

Kaikki opettajat kertoivat, että kuulijoilla on tapana laulaa mukana tutuissa kappaleissa, vaikka varsinaista yhteislaulua ei olekaan mainostettu. Tästä syystä esimerkiksi B. kollegoineen kertoo halunneensa keskittyä yhteislaulatuksen tarjoamiseen. Koska kummankin lapsuudenkodeissa oltiin harrastettu yhteislaulua, tuntui tämä työskentelytapa luontevalta.

Kaikkihan meillä alkoi juuri siitä yhteislaulusta. Ja vaikka sinne (hoitolaitokseen) menis konserttiajatuksella, ne kuitenkin alkavat jossain vaiheessa laulun. Niin sitten me on tehty useita vihkoja, joissa on laulujen sanoja isoilla kirjaimilla kirjoitettuna ja eri aihepiireittäin koottuna. Sitten meidän hommaa helpottaa, ettei tarvi koko repertuaaria raahata mukana, vaan otetaan aina yksi vihkonen kerrallaan. Yhdessä vihkosessa on muutaman kymmenen laulun sanat. Joulubiisit on tietysti erikseen. Ja sitten vaikka maakuntalaulut tai rakkaus-teema tai vaikka vesistö-aiheiset laulut. (haastateltava B)

B. ja hänen kollegansa ovat rakentaneet yhteislaulatuksesta oman konseptinsa. Sen esikuvina ovat olleet sekä ”Muistaakseni laulan”-ohjaajan opas (Laitinen, Lillandt, Numminen & Kurki 2011) että Silver Song Club-toiminnan malli: yhteislaulaminen, johon otetaan mukaan helposti, istualtaan toteutettavaa musiikkiliikuntaa ja erilaisia laululeikkejä (vrt. Tiihonen 2012, 32-33). Laulutuokiot suunnitellaan perusrakenteeltaan ennakkoon; ainoa asia, joka selviää vasta paikan päällä, ovat osallistujien toive- laulut. Koska yhteislaulutuokiot ovat jatkuneet vuosia, tietävät laulattajat jo yleisön toimintakyvyn ja mieltymykset. Yleisö tuntee ohjelmiston ja ehdottaa uusia kappa- leita. Joku haluaa laulaa solistina. Innokkaimmat ja aktiivisimmat tuovat jopa uusia nuotteja mukanaan!

Yhteislaulun monet terveysvaikutukset on todennettu tutkimuksissa ympäri maail- maa (Clift ym. 2012, Huhtala & Kolmonen, 2012). Jopa dementoituneet vanhukset ky- kenevät muistamaan säkeistöittäin nuoruutensa lempilaulujen sanoja, vaikka muuten eivät pystyisi sanalliseen kommunikointiin. Yhteislaulu saattaa olla ainut tapa ”tehdä jotain yhdessä” silloin, kun mikään muu yhteistoiminta ei enää onnistu. Yhteislaulu tuntui olevan erityisen suosittua ikäihmisten kanssa työskennellessä. Laulut ovat pala laulajien yhteistä historiaa. Joka laulusta löytyy aihe keskusteluun. Yhteislaululla on monitasoisia sosiaalisia merkityksiä. Ihminen kokee yhdessäolon tunnetta, laulami- nen on luonteva tie muistoihin.

Laulujen ja laulamisen kautta ihminen pystyy käsittelemään tunteita, joille ei ehkä löydy sanallista ilmaisua (Partanen, 1996, 108). Puhumaton muistisairas saattaa kyetä laulamaan ongelmitta (Laitinen, Lillandt, Numminen & Kurki 2011, 6). B. muis- telee kokemustaan veljensä pitkän sairaalajakson aikana:

Niin siinä samassa huoneessa oli... semmonen... en nyt koskaan diagno- soinut sitä vanhaa miestä, mutta että oli hyvin aggressiivinen...tarttui hoitajia tukasta... ja koitti sitten se päivä, että mää menin sinne huonee- seen, niin se mies alkoi laulamaan niitä lauluja, joita mää olin veljeni kanssa laulanut. Ja että se oli hoitajista ihan ihmeellistä koska se ei kos- kaan ollut sanonut sanaakaan heille paitsi kiroillut ...”perkele perkele”. Niin sitten ne hoitajatkin kävi sanomassa, että he meni sinne muttei

*saanu sitä laulamaan mutta kun mä tulin niin sitte se rupes laulamaan.
Sekin on aika liikuttavaa.* (haastateltava B)

Tuttu laulu tuo mieleen muistoja: iloja ja suruja. Sekä ilon että liikituksen kyneleet ovat herkässä myös esittäjällä yhdessä lauletaessa ja kuunnellessa.

Laulaminen tuottaa laulajille paitsi hyvää mieltä, monenlaista muutakin hyvinvointia. Laulaessa joutuu kiinnittämään hengitykseen huomiota aivan eri tavalla kuin puhuessa. Hengitys syvenee, aistit ja hermosto aktivoituvat (Lilja- Viherlampi 2011, 5). Muistin lokeroista kaivetaan esiin lapsuudessa opittujen laulujen sanat ja yhdessä muiden kanssa tekeminen pitää yllä vuorovaikutustaitoja ja yhteisöllisyyttä. Yhteislaulua kun ei voi harrastaa yksin!

5.2 Soittoa

Opettajat käyvät esiintymässä sekä itsekseen, että oppilaidensa kanssa. Joillakin esiintyminen on säännöllistä, mutta suurimmalla osalla satunnaista. Pedagogit tuntuivat myös mielellään osallistuvan erilaisiin avustus-projekteihin.

5.2.1 Oma esiintyminen

Jokainen haastatelluista oli esiintynyt erilaisissa hoitolaitoksissa. Kaikilla tuntui olevan asenne kohdallaan: hoitolaitokseen mennään palveluasenteella, eikä olemaan itse esillä (Koskinen 2013, 37). Pääosassa on kuulija, ei itse esiintyjä. Soittaminen hoitolaitoksen asukkaille saattoi tarjota harvoin julkisesti esiintyvälle tai vaikka käsivammasta toipuvalla opettajalle lempeän mahdollisuuden verryyttä taitojaan.

Orkesterisoittimen soittajan on helppo lähteä esiintymään oman soittimensa kanssa. Huilisti tai viulisti voi vain pakata instrumenttinsa ja nuottinsa, ja esiintyä melkein missä vaan. Jos ei tarvitse piano-säestäjää, esiintymismahdollisuudet ovat lähes rajattomat. Harvemmin julkisesti esiintyvä soitonopettaja voi saada esiintymistilaisuuden,

jossa ei tunne olevansa arvioinnin kohteena. Myös kokenut esiintyjä koki hoitolaitoksen tunnelman rentouttavana:

Olen tällä alalla tottunut olemaan jatkuva arvostelun kohde. Aina kun menen esiintymään, siellä on aina joku, joka tietää musiikista ja arvostelee. Vanhainkodissa koen, että yleisö pikemminkin nauttii kuin arvostelee. Siinä on ehkä myös semmoinen näkökulma, miksi se on semmoista. Toisaalta soitan tällä hetkellä koko ajan niin kuin tunnen, että on parasta ja mun tunteella. Ja jos joku sanoo, etten soita Mozartia niin kuin sitä kuuluu soittaa, niin minä soitan niin kuin itse tunnen. Pyrin olemaan aito itseni siinä tilanteessa. (haastateltava D)

Saattohoitokodissa esiintyvä saa varautua hautajaiskeikka-pyyntöihin. Auttamisenhalusta tai omaisen viihdyttämisestä osastolla voi olla seurauksena muita työtilaisuuksia.

Haastatelluista yksi on valinnut avustamisensa tavaksi esiintymispalkkioidensa lahjoittamisen hyväntekeväisyysjärjestölle. Hän kertoo pitävänsä esiintymisestä, ja menevänsä soittamaan aina kun pyydetään. Hänen esiintymispalkkionsa menevät suoraan hänen valitsemansa avustusjärjestön tilille. Kun kyseessä on yleishyödyllinen yhteisö, sille voi lahjoittaa esim. esiintymispalkkionsa verottomana (Yhteisöverotus).

A. myös vieraillee avustuskohdemaassa säännöllisesti, joten hän tietää, että raha menee sinne, minne hän on halunnutkin sen menevän.

5.2.2 Oppilaat mukana

Opettajien haastatteluissa tuli esille, että yksityisen musiikkioppilaitoksen opettaja koki vaikeaksi viedä oppilaitaan esiintymään koulun ulkopuolelle. Oppilaat (vanhemmat) maksavat tunteistaan, ja olettavat, että opetusta saadaan se aika, mistä on maksettu. Opettaja saa palkan opetetun ajan perusteella. Jos lähtee viemään oppilaita ”talon ulkopuolelle”, aiheuttaa se opettajalle aina ylimääräistä työtä, josta työnantaja ei ehkä ole valmis maksamaan. Jos järjestäjänä oli joku muu kuin opettaja, esiintymisinnostus- ja valmius nousi. ”Lähden kyllä mielellään soitattamaan lapsia... mutta en kyllä rupea itse järjestelemään. En!” (haastateltava D)

Julkisin varoin tuetuissa oppilaitoksissa opettajat kokivat olevansa vapaampia järjestämään tai järjestelemään esiintymisvierailuja. Opettajilla saattaa jopa olla tuntisuunnitelmassaan varattuna resursseja oppilaitoksen ulkopuolella tapahtuvien esiintymisten tms. järjestelyihin. On opettajan omasta mielenkiinnosta kiinni, missä ja millä tavoin hän haluaa nämä resurssinsa käyttää. Tuo resurssi tosin usein ylittyy, sillä kokemukseni mukaan aina sattuu jotain ylimääräistä. Aina tulee jotain, johon ei ennalta ole osannut varata aikaa. Sitten se ”joku” asia on vain hoidettava, että se pääasia saadaan toteutumaan.

Myös oppilaat oppivat vuorovaikutustaitoja tutustumalla erilaisiin ihmisiin.

Ai mutta veinhän mä ne oppilaat x: ään, jossa on kehitysvammaisia Y:n kulttuuriviikoilla esiintymään. Ja tota, ihmiset nautti! Lapset ehkä pelkäsi, ne pienimmät aluksi, jos joku oli todella vaikeasti kehitysvammainen, kun se näyttää niin pelottavalla. Mut sit huomas, et ku ne taputti, ne hymyili meille ni sit ne oli että niinku tää on kivaa! Se oli kyllä hieno kokemus. (haastateltava D)

Sympatiaa oppii tekemällä. Ei tarvi osata. Voi opetella. (haastateltava C)

Oppilaat itse ovat yleensä halukkaita esiintymään, kunhan asia esitellään heille oikealla tavalla. Yksi opettajista mainitsi, ettei hän edes anna oppilaille vaihtoehtoa: ”Jos jalkapallotreenit on neljästi viikossa, niin kyllä voi olla yksistä pois. Ja jos vanhemmat valittaa, etteivät pääse, niin järkätköön niin, että pääsevät.” (haastateltava C). Kaikki opettajat eivät koe voivansa vaatia oppilailta tai vanhemmilta esim. kuljetusta. Silloin opettaja itse toimii kuskina. On vain muistettava mainita asiasta oppilaiden vanhemmille ja pyytää lupa.

Oppilaiden mielestä hoitolaitokseen oli rentoa mennä soittamaan ja siitä ”tulee hyvä mieli” (vrt. Ruotsala 2011, 52). Oppilaan tai oppilaiden saaminen esiintymään heille ennalta vieraaseen paikkaan on haasteellista. Jo aikataulutukset saattaa kaataa hyvän aikeen. Yksi opettajista mainitsi, että toimiessaan aiemmin oppilaitoksensa säästäjänä, oli esiintymisten yhteydessä tarkoituksella etsinyt esiintymispaikkoja oppilaille.

Että se lähtökohta ei olekaan se...lähimmäisen rakkaus vaan oppilaille se etu päästä oikeisiin paikkoihin soittamaan. Että kyllä mää koen, että siellä on se oikea yleisö. Musiikki toimii siellä niin kuin oikeasti! (haastateltava B)

Kaikki opettajat kokivat oppilaidensa saaneen hyödyllistä esiintymiskokemusta esiintyessään hoitolaitoksissa. Ilmapiiri koettiin rennommaksi, eivätkä oppilaat kokeneet olevansa arvostelun kohteena, kuten musiikkioppilaitosten konserteissa tai tutkinnoissa. Tällaisissa esiintymisissä saa tilaisuuden ennakkoon esittää vaikkapa tulevan tutkintonsa ohjelmiston. Oppilas pääsee halutessaan harjoittamaan yhteislaulujen säestämistä, jos innokas yleisö otetaan tekemiseen mukaan.

5.2.3 Erilaiset projektit

Musiikkiopilaitosten opettajat olivat avustus-urallaan osallistuneet hyvinkin erilaisten hyväntekeväisyyskonserttien ohjelmaan. Eivät ehkä olleet toimineet järjestäjinä, mutta osallistuneet soittajana tai opettajana. Varoja on kerätty esim. vaikeasti sairaan soittokaverin/entisen oppilaan kuntoutuksen rahoittamiseen. Koulun luokille tai asukasyhdistyksille oli kerätty varoja tilaisuuksissa, joissa opettajat olivat olleet esiintymässä. Musiikkia oli esitetty eri paikoissa myös ilman rahankeruu-tarkoitusta.

Esimerkkinä kulttuuritoiminnan viemisestä hoitolaitoksiin tai päiväkeskuksiin voisi olla Jyväskylän kaupungin kulttuuripalveluiden ja vanhuspalveluiden vuodesta 2009 yhdessä organisoima ”Taideapteekki” -toiminta. Se tarjoaa eri alojen taiteilijoille (myös muusikoille) esiintymismahdollisuuksia hoitolaitoksissa ja palvelukeskuksissa. Esiintymisistä/työpajojen vetämisestä maksetaan tekijöille palkkio (Taideapteekki). Taideapteekin toimijoiksi on haettu etupäässä ihmisiä, jotka eivät ole vakituisessa virkasuhteessa eli yksi toiminnan tarkoituksista on ollut työllistää taiteilijoita ja esimerkiksi alan opiskelijoita. Päiväkeskukset saavat valita haluamansa toiminnon Taideapteekin tarjonnasta. Osallistuminen on avointa ja ilmaista, vaikka toiminta tarkoitettu pääasiallisesti vanhusväestölle (Taideapteekki). Haastateltava D oli osallistunut laulaja-kollegansa kanssa palveluntarjoajana Taideapteekin toimintaan. Samantapaista toimintamallia on kokeiltu myös Tampereella ja Kuopiossa. Apteekeissa on tarjolla

kulttuuria monelta eri alalta: hyllyiltä löytyy ainakin musiikkia, tanssia, draamaa ja kirjallisuutta (Taideapteekki).

Haastateltava C kertoo osallistuneensa hankkeeseen, jossa instrumenttiopetusta järjestettiin ”lapsille, jotka tiedollisista, sosiaalisista ja taloudellisista syistä jäävät tarjonnan katveeseen”. Opettajat saivat rehtoreiltaan luvan sijoittaa lukujärjestykseensä muutaman ”Floora-oppilaan” (hanketta kutsuttiin Floora-hankkeeksi). Hanke toteutettiin Helsingissä muutamissa musiikkikouluissa vuosina 2013-2016. Myöhemmin samankaltaista toimintaa on järjestetty mm., Kouvolassa, Mikkelissä ja Pietarsaaressa. Tämä projekti toteutettiin yhdessä sosiaali-, kulttuuri - ja koulutoimen kanssa (Tikkanen 2015, 22-25). Haastateltava C. totesi: *”Kyllä minä lasken tämänkin avustustyöksi. Miksei muka?”*. Opettajat saivat tästä työstään palkan, mutta oppilaille osallistuminen oli maksutonta. Idean äitinä oli erään musiikkioppilaitoksen opettaja ja opettajajyhdistys.

5.3 Miksi autan?

5.3.1 Kuinka ajauduin tähän hommaan?

Opettajista jokainen koki saaneensa esimerkin muiden auttamiseen ja avustustyöhön jo kotoaan. *”Minusta tuntuu, että siihen on oppinu. Että meidän perheessä sitä jo tehtiin.”* (haastateltava B). Esimerkkinä saattoi olla isä, joka tarvitsi pianisti-tyttärensä apua kuoron kanssa tai veli, jota piti säestää vanhainkoti-keikoilla. *”Ennen autettiin enemmän. Se on jonnekin hävinny semmonen hyvän tekemisen kulttuuri. Nyt se on vaan että minä ja mulle!”* (haastateltava D)

Joidenkin opettajien avustustyön aloitti omaisen joutuminen sairaalaan tai hoitolaitokseen, tai oma pitkäaikainen oleskelu sairaalassa. Sairaalassa oli sattunut olemaan piano esillä, ja oli tartuttu tilaisuuteen.

Niin siellä osastolla on sitä hidasta, pitkää aikaa niin siinä on sitten ruvennut soittamaan lauluja ja sitten se, että hoitajatkin joskus tulee ja

että lauleskelevat ja tanssahtelevat siinä mukana ja tuovat niitä hoidettavia kans. (haastateltava B)

Puolet haastatelluista kuvaili ajautuneensa avustustyöhön, toinen puoli oli itse aktiivisesti hakeutunut toimintaan. Hoitokodissa vieraillessaan he olivat jutelleet potilaiden ja henkilökunnan kanssa, ja tulleet maininneeksi ammattinsa. Tästä oli yleensä seurauksena esiintymispyyntö. Vaikka omainen tai tuttu olikin päässyt sairaalasta pois, oli musiikkitoiminta saattanut jatkua. Joskus tuo muusikkous saatettiin salata osaston huonon instrumentin takia.

Yksi haastatelluista, C., kuvaili itseään monella tavalla ”kansalaisaktiiviseksi”. Hän oli myös se, joka toimi kotikunnassaan sekä musiikillisessa avustus- ja vapaaehtoistyössä että kunnallispolitiikassa. *”No mä jotenkin ajauduin sinnekin (kunnanvaltuustoon).”* Hän kertoi aina halunneensa tuoda hyvää omaan elinympäristöönsä. *”Et ei vaan kyseltäis, et miks toi on niin tai näin, vaan tehtäis.”* (haastateltava C)

5.3.2 Mitäs minä tästä hyödyn?

Toiminnan tuloksia on vaikea mitata numeerisesti. Täytyy vain luottaa omiin havaintoihinsa ja vaistoihinsa. Myös kokemus opettaa havaitsemaan, milloin työ on toimivaa ja kohtaa vastaanottajat oikealla tavalla. Lasten osastolla itkuun purskahtava kuuntelija ei välttämättä tarkoita, että musisoija on epäonnistunut, vaan sitä, että jokin on koskettanut. Toimintatapaansa voi joutua muuttamaan. Improvisaatiokyky (ei vain musiikillinen!) on korvaamaton työkalu (vrt. Lilja-Viherlampi 2011, 17).

Kaikki haastatellut mainitsivat, että avustustyöstä saa hyvän mielen. *”Tulee hyvä mieli, kun voi omalla osaamisellaan vähän ilahduttaa muita”*, kertoo A. Lähimmäisten auttamisessa ilmenee mielestäni yhteisvastuullisuus, joka Nykäsen tutkimuksessa ilmeni vastuullisuutena oppilaaseen (Nykänen 2001, 87). Useissa tutkimuksissa on todettu, että musiikki tekee hyvää ihmiselle. Se tekee hyvää myös esittäjälle: varsinkin sen vaikutuksen havaitseminen. Hyvää mieltä opettajat kertoivat saavansa kaikesta muustakin avustustyöstä, johon he osallistuivat. Se, että he käyttivät ammatillista osaamistaan avustustyössä, oli heille luonteva tapa auttaa: he vain kokivat osaavansa jotain hiukan erilaista kuin muut.

Haastateltava B kokee saaneensa lisäharjoitusta vapaaseen säästykseen, joka ei vielä hänen omana opiskeluaikanaan kuulunut opetussuunnitelmaan.

No jos aattelee, että sillon ku alotti...niin mää olin vielä surkeempi komppaaja...et oon mielestäni oppinut soittamaan sointumerkeistä paremmin. Oon oppinut paljon vapaata säästystä niinku tänä aikana.
(haastateltava B)

Sekä esitettäviä että säästettäviä lauluja saattaa joutua sovittamaan: äänialan, mukana olevien muiden soittajien taidon tai yleisön toivomusten mukaan. Jos tähän on aikaa ja osaamista, asiassa ei ole ongelmaa. Ja ellei osaamista vielä ole, olisi tästä helppo aloittaa. Ongelmia saattaa syntyä siitä, kun erilaiset toiveet esitetään juuri ennen laulujen alkua: *”Siinä mää sitten kaverille, että öh, joo, hieno kappale, mutta jos sitten vasta ensi kerralla?”* (haastateltava B)

Yksi haastatelluista arvioi vuorovaikutustaitojensa parantuneen. Kun käy eri paikoissa, eri-ikäisten ihmisten keskellä, näkee sukupolvien erilaisuuden.

Se vuorovaikutus. Että osaa jotenkin aistia sen ilmapiirin ja muokkaa sen esityskokonaisuuden semmoiseksi, että tuntisin mun yleisön. Että osaisi lukea yleisöä. Sen mitä mä oon huomannut noissa paikoissa, että palaute tulee välittömästi. Se on se yksi, minkä nostaisin esille. Että se on joko tai. Hyvä, hyvä, kyllä me tykättiin tai: eihä me tommosia haluta.
(haastateltava D)

Avustustyön tekijät eivät kokeneet olevansa mitenkään erityisen ”hyviä” ihmisiä. Yhteinen ajatus oli, että pitää auttaa, jos pystyy. Haastateltava C kertoo nykyisin potevansa huonoa omaatuntoa siitä, ettei luottamustoimiensa takia enää ennätä musisoimaan palvelutaloon. Kukaan opettajista ei kertonut erityisesti mainostavansa omaa avustustoimintaansa:

Soittajat kaikki tekee semmosta (avustustyötä). En oo ainakaan kuullut, että joku olis kieltäytynyt. Jollekin se on tietenkin kynnyskysymys, että saako liksaa vai ei. Minähän voisin tehdä tätä vaikka ilmaiseksi. (haastateltava B)

Haastatellut musiikkioppilaitosten opettajat toimivat mielestäni avustustyössään tavallaan sosiaali- ja terveysalalla. Kaikkien toiminnan motiiviin sisältyi tieto siitä, että

musiikki auttaa, hoitaa ja viihdyttää ihmistä monin eri tavoin. Avustustyön tekemisen tavoitteena oli toisen ihmisen tai ihmisten hyvinvoinnin edistäminen, oli kyseessä oma äiti tai tuntematon potilas pitkäaikaishoidon osastolla. ”Hyvän jakaminen” oli jokaisen musiikkipedagogin perusajatus. Haastateltava D kuvaa tunnelmiaan järjestämänsä hyväntekeväisyystilaisuuden jälkeen:

Sen joulutapahtuman jälkeen, kun istuin kotona sohvalla niin itkin puoli tuntia. Kun mulla oli niin hyvä olo. Mää en tiiä mistä se oli... mä vaan oi-keesti mä vaan itkin. Ja sit mä tuijotin meidän joulukuusta, kun mies nukutti meidän poikaa ja vaan mietin, miten hyvin voi olla asiat. Tuli semmonen että niinku ...ehkä se on vaan että käytän semmosta että ”hyvyys pysyy yllä” kun sitä jaksaa käyttää. Siis sillä tavalla et se pitää tavallaan jalat maassa. Että mä muistan sen, että mun pitää arvostaa sitä, mitä mulla on. Ja isä on aina sanonut mulle, et kohtele muita, niin kuin haluaisit itseäsi kohdeltavan, niin se on ehkä se mun elämän ohje-nuora.” (haastateltava D)

6 Yhteenveto

6.1 Musiikki ja hyvinvointi: yhteiskunnalliset vaikutukset

Musiikkia viedään päiväkoteihin, kouluihin ja hoitolaitoksiin (Ruotsala 2011, Tiihonen 2011). Päiväkodeissa ja kouluissa tehtävät musiikkivierailut liittyvät usein oppilaitoksen omaan toimintaan: soittimia esitellään lapsille tarkoituksena saada oppilaitokseen uusia oppilaita (Kokeile ja innostu/JAO). Terveystieteissä on kuitenkin herätetty huomaamaan musiikin voimaannuttava vaikutus, ja useat kunnat/kaupungit ovat järjestäneet alueillaan erilaisia musiikillisia kokeiluja sosiaali- ja terveyspalveluiden sektoreilla (Floora-hanke, Kurki yms. 2011, Lehko 2013, Ruotsala 2012, Taideapteekei, Tiihonen 2011). Kaikista kokeiluista ei ole tutkimusmateriaalia, varsinkaan yksittäisten ihmisten aikaansaamista.

Maailman terveysjärjestön WHO:n peruskirja määrittelee terveyden täydellisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaksi (Huttunen, 2015). Pelkkä fyysinen terveys ei siis takaa hyvinvointia. Kulttuuri ja taide voivat olla

”vaihtoehtoinen lääke” ja toimia hoitotyön tukena ja täydentäjänä (Varho & Lehtovirta 2011, 12-13). Taiteen ja kulttuurin terveydelliset ja hyvinvointia edistävät vaikutukset on huomioitu myös ”Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia”-toimintaohjelmassa. Toimintaohjelmassa korostetaan sitä, että myös erityisryhmien kulttuuripalveluiden saavutettavuus varmistetaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö kannustaa alaisiaan instituutioita ja taide- ja kulttuurilaitoksia edistämään osallisuutta ja kulttuurin saavutettavuutta budjetoimalla siihen erityismäärärahaa (Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2015, 8). Tukea on saatu myös yksityisiltä rahastoilta ja säätiöiltä (mts.9).

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista opettajista teki musiikillista työtä, jonka kohderyhmänä olivat hoitolaitoksissa asuvat vanhukset. Huonokuntoisimmat vanhukset eivät enää itse pääse kulttuuritarjonnan luo, joten tarjonnan on mentävä hoitolaitoksiin. Palvelukodit, päiväkeskukset ja muut vanhusten hoitopaikat ottavat mielellään vastaan musiikkityön tarjoajia ja heidän esityksiään. Haastatteluun osallistuneista opettajista vain yhden vanhempi asui vakituisesti pitkäaikaishoidon osastolla, jossa hän vieraillee säännöllisesti, myös soittamassa. Muilla opettajilla ei haastatteluhetkellä ollut henkilökohtaista yhteyttä hoitolaitoksiin, jossa he vierailivat.

6.2 Haasteet

Kuten jo tutkimuksen alussa totesin, suurin osa opettajista (ja ihmisistä yleensä, uskon) suhtautuu myönteisesti musiikillisen avustustyön tekemisen mahdollisuuteen. Ajanpuute on yleisin syy, joka rajoittaa avustustyön tekoa. Yhteismusisoinnin aikataulujen järjesteleminen on tullut opettajalle aina vain vaikeammaksi. Oppilaiden mukaantulo avustustyökeikalle monimutkaistaa tilannetta: mukaan tarvitaan soittajat, säestäjä, ja usein myös kuski. Aikataulutuksessa pitää ottaa huomioon sekä hoitolaitoksen päivärhythmi, oppilaan lukujärjestys, säestäjän työtunnit, että opettajan mahdollinen oman opetuksen siirto. Ja opettaja on yleensä se, joka joustaa joka suuntaan. Kolme haastatelluistani oli toiminut työssään jo useamman vuosikymmenen,

mutta yksi oli juuri valmistumassa. Hänen mielestään aikaa kyllä löytyy, jos on tarpeeksi kiinnostusta. Hänen oppilasmääränsä tosin oli pienempi kuin muiden opettajien.

Pianistit kokevat avustustyön haasteelliseksi esiintymispaikkojen instrumenttien heikon tason vuoksi. Pianoja ei viritetä tarpeeksi usein, eivätkä säilytysolosuhteetkaan aina ole parhaat mahdolliset. Kaikki haastatellut piano-opettajat kuitenkin valitsisivat mieluummin akustisen pianon kuin sähköpianon. *”No se sähköpianohan on ihan eri soitin. Aina oon hakeutunut sinne, missä on puupiano.”* (haastateltava D). Jos paikalla ei ole pianoa, on ainut vaihtoehto tuoda mukanaan keyboard/kosketinsoitin. Klassisen pianokoulutuksen saaneelle se saattaa olla jyrkkä ei, mutta kevyempää musiikkia myös työkseen tekeville ei soittimen akustisuus tai sähköisyys tunnu olevan ongelma.

Haasteellista on myös viedä oppilas soittamaan paikkaan, jossa on huono soitin. Oppilas saattaa säikähtää soitinta, ja kuvittelee, että on itse ainut syyllinen huonoon ja epäviireiseen soittoon. *”Täytyy vain kestää niitä huonoja pianoja: huonosti hoidettuja ja huonokuntoisia. Mutta oppilaita ei mielellään vie semmoisiin paikkoihin.”* (haastateltava B). Yksi haastatelluista on tehnyt kotipaikkansa eri hoitolaitoksista ja terveyskeskuksista ”pianokartan”. Niinpä hän tietää jo pyydetessä, millaisella soittimella hänen odotetaan hoitavan tehtävänsä ja voi päättää, lähtekö ja viekö oppilaitaan soittamaan ko. paikkaan.

Ongelmalliseksi jotkut kokivat sen, etteivät tiedä tarpeeksi hoitolaitosten asukkaista ja heidän kyvystään osallistua: kuulon, näön, muistin tai liikuntakyvyn ongelmat voivat haitata osallistumista. Hoitohenkilökunnalla on vaitiolovelvollisuus, eivätkä he voi kertoa asiakkaistaan.

6.3 Hei kaverit - tulkaa mukaan!

Haastateltava D kertoi itse joutuneensa opiskeluaikanaan oleskelemaan sairaalassa potilaana pitkiä aikoja, ja ajatelleensa, että harjoittelusta voisi olla iloa muille ja hyötyä hänelle itselleen. Osastolla sattui olemaan piano, joten hän toteutti tuumansa. Hän kertoi, että oli yrittänyt myöhemmin opiskelupaikassaan saada myös opiskelijakavereitaan tai oppilaitostaan innostumaan musiikillisesta avustustyöstä. Hän oli yrittänyt järjestää ”vapaaehtoistyön” opetuskokonaisuuden, josta olisi saanut opintopisteitä. Koulutusapua olisi saatu ulkopuolelta. Kurssille ei kuitenkaan oltu saatu tarpeeksi osallistujia, ja se oli jouduttu peruuttamaan. *”Ei se auta, jos itse on innostunut. Se (idea) pitää saada myytyä muillekin.”* (haastateltava D)

Useimmat opettajat toivoivat mukaansa säestäjää. Joillain oli mukana vakiosäestäjänsä, mutta se aiheuttaa aina enemmän järjestelyjä, varsinkin, jos kyseessä on pianosäestäjä. Haastateltava C kertoo: *”No kyllä se surulliselta kuulostaa vähän, jos mää yksin siellä osaston käytävässä soitan pasuunalla Bachin Airia. Tulee heti semmonen hautajaisfiilis.”* Itsekseen, ilman säestäjää järjestyy kuitenkin helpommin: se on vaivaton toteuttaa, voi vain mennä paikalle (jopa ahtaaseen potilashuoneeseen). ”Iloa ja eloa”-raportin tutkimukseen osallistuneet pedagogit kertovat: *”Uskomme, että yhteismusiikkipedagogina ei voi työskennellä ilman riittävän hyvää laulutaitoa sekä helposti mukana kuljetettavaa, tyyliin kuin tyyliin sopivaa kitaraa.”* (Lilja-Viherlampi 2011, 15-16). Laulutaito on toki hyödyksi, mutta kokemus on osoittanut, että myös pelkän melodiasoitin kanssa pärjää. Suu pitää kyllä muuten saada auki!

Yksi teki työtä duona, yhdessä kollegansa kanssa. Kun vertaa toimintaa muiden haastateltujen toimintaan, huomaa, että kunnan tai kaupungin tuki on jonkinlainen taesiiitä, että toiminnasta voi tulla jatkuvaa ja säännöllistä. Tämä yhteislaulatus-toiminta on jatkunut jo yhdeksän vuotta. Pedagogi kuitenkin kertoo, että *”se palkka nyt on niin pieni, ettei tätä kyllä sen takia tee.”* Ennakkotyötä joutuu tekemään monin verroin enemmän kuin vain tuo kerran kuussa tapahtuva laulatus-tilaisuus. Hän silti arveli, että voisi tehdä samaa työtä, vaikka ilman palkkaa: *”Koska se on niin kivaa!”*

Palkka on kuitenkin jonkinlainen tunnustus siitä, että toiminta huomioidaan. Jos toimeentulo olisi kokonaan kiinni vain tämänkaltaisesta työstä, ei kukaan haastatelluista arvellut tulevansa toimeen pelkästään sillä. Kaikki olivat kertoneet työtovereilleen toiminnastaan ja houkuttelleet heitä mukaan. Jotkut olivat onnistuneet, toiset eivät.

6.4 Pohdintaa

Tutkimusta tehdessäni pääsin seuraamaan yhden haastatellun avustustyötä. Muiden tutkimukseen osallistuneiden työstä olen kuullut heidän itsensä ja heidän työtovereidensa kertomana. Alkuperäinen oletukseni opettajien aktiivisuudesta avustustyössä tuntui pitävän paikkansa vapaaehtoistyön suhteen, mutta ammatillista osaamista ei käytetty hyväksi siinä määrin kuin ennalta oletin. Haastateltavien vähäisen määrän takia ei voida tehdä kovin kattavia yleistyksiä. Tutkimukseni haastatellut kuuluivat aktiivisten joukkoon, joten syitä muiden passiivisuuteen avustustyön teossa voi vain arvailla. Musiikkityön tekeminen on aina pitkälti riippuvainen opettajan omasta elämän- ja työtilanteesta: oppilas- ja tuntimäärästä, muista harrastuksista, oman perheen tilanteesta. Olosuhteet vaihtelevat. Suurella osalla haastatelluista oli kuitenkin ajatus siitä, että mikäli vapaa-aikaa olisi enemmän, avustustyön määrä kasvaisi.

Kuten tutkimuksessa kävi ilmi, avustustyön tekemiseen oli monia syitä: sekä henkilökohtaisia että yhteiskunnallisia. Suuri vaikutus oli kotoa saadulla esimerkillä: kaikki haastatellut kertoivat vanhempiansa opettaneen auttamisen mallin. Haasteet olivat osittain yhteisiä, kuten myös koetut hyödyt. Myös aiemmat tutkimukset aiheesta tukevat näitä tuloksia. Työtä tehtiin monin tavoin: yksin, yhdessä kollegan tai oppilaiden kanssa. Yhteisömusiikkokoulutus tai erilaiset kurssit musiikin käytöstä hoitotyön apuna antavat lisätietoa musiikillisen avustustyön tekemiseen. Haastatelluistani yksi oli käynyt vapaaehtoistyön kurssin. Oma valintani oli hoitoalan koulutus.

Kukaan tähän tutkimukseen haastatelluista ei kertonut tekevänsä avustustyötä rahan takia. Yleinen mielipide oli, että palkka (jos sitä edes saa) on pieni, eikä ole oikein suhteessa siihen työmäärään, jota ainakin aluksi joutuu tekemään.

7 Kehittämisehdotuksia

Musiikkioppilaitoksen opettajan ja hänen oppilaansa neljän seinän sisällä tekemä työ voi jatkua vuosia. Se tuottaa huonoimmassakin tapauksessa jonkinlaisia tuloksia. Mahdolliseen musisointipaikkaan oppilaitoksen ulkopuolella ei aina tarvitse viedä sitä kaikkein vaikeinta, viimeksi opittua kappaletta. Itsekritiikki sekä musiikkioppilaitoksen oppilaalla että opettajalla on yleensä sen verran kova, ettei esitettäväksi viedä mitä tahansa. Konserttiin tai tutkintoon valmistautuessa olisi monin tavoin oppilaitosympäristöä rennompaa saada esittää ohjelmistonsa siellä, missä sen tarkoitus on vain tuottaa iloa kuulijalle, ilman arvostelun kohteena olemisen tunnetta. Pianistille voi ikävä kyllä rajoituksia aiheuttaa soittimen kunto.

Opettajalla on hyvä mahdollisuus näyttää oppilailleen esimerkkiä työstä, joka tehdään toisten hyväksi. Kansalaisareenan toimijat H. Lumiaro ja P. Nieminen kertovat Laurean ”Yhteistyö vapaaehtoistyössä”-seminaarin tiedotteessa, että yksittäinen opettaja voi olla hyvinkin ratkaisevassa asemassa siinä, miten opiskelija hakeutuu vapaaehtoistyöhön ja miten vapaaehtoistyötä heille markkinoidaan (Yhteistyö vapaaehtoistyössä 2015). Sekä ammatilliseen että musiikin perustason opetussuunnitelmaan voisi kenties tulevaisuudessa lisätä **yhteiskunnallisen osallistumisen** osion. Tämän osion voisi toteuttaa musiikillisin keinoin, omaa luovuuttaan tai harrastuneisuuttaan hyväksi käyttäen. Verkostoituminen on välttämätöntä esiintymispaikkojen ja yhteys henkilöiden löytämiseksi, ja sillä jo kartoitettaisiin myöhemmin työelämään siirtyvän opiskelijan työmahdollisuuksia.

Tilastokeskuksen vuonna 2015 ilmestyneen virallisen väestöennusteen mukaan laskeaan vuonna 2060 Suomessa olevan jo 1,8 miljoonaa eläkeikäistä (Suomen virallinen tilasto 2015) eli lähes kaksi miljoonaa yli 65-vuotiasta. Vanhusten osuus väestöstä lisääntyy, ja samalla väistämättä lisääntyy myös erilaisissa hoitolaitoksissa asuvien ihmisten ja heidän tarvitsemiensa palveluiden määrä. Musiikkityötä tekevien työmahdollisuudet lisääntyvät, mutta tekijöiden määrä vähenee. Työikäisten suhteellinen osuus väestöstä siis pienenee (mts.)

Musiikillisessa avustustyössä oppilas voi päästä tutustumaan oman kansakuntansa tai asuinpaikkansa historiaan. Vanhukset kertovat mielellään menneestä elämästään, jos vain uskaltaa kysyä. Sukupolvien kohtaamiset lisääntyvät, kun opetellaan keskinäistä vuorovaikutusta.

Sosiaalinen media voi tehdä auttamisen helpommaksi: sen avulla on helppo lähettää viestejä avun tarpeesta tai halusta auttaa. Esimerkkinä tästä on Kirkon muutama vuosi sitten aloittama ”Suurella sydämellä”-verkkopalvelu, joka auttaa erilaisen avun tarvisijoita ja avun antajia löytämään toisensa (Suurella sydämellä). Palvelu auttaa verkostoitumaan ja yhdistämään voimansa. Sen kautta voi joko pyytää apua tai tarjoutua antamaan sitä. Sivuilla on luettelo paikkakunnista, joissa toimintaa on, ja siitä voi valita haluamansa alueen. Toimintaa organisoivat kullakin paikkakunnilla seurakunnan nimetty työntekijä. Itse luin osastonhoitajan ilmoituksen ”Etsitään vapaaehtoisia saattohoito-osastolle”, otin yhteyttä annettuun numeroon, ja olin seuraavana päivänä jo osastoon tutustumassa.

Yhteisömusikko-erikoistumiskoulutus on alkanut useissa ammattikorkeakouluissa. Yhteisömusikko tekee musiikillista työtään hoitolaitoksissa ja muissa yhteiskunnan ylläpitämissä laitoksissa: vanhustenhuollossa, kehitysvammaisten palvelutoiminnassa tai lapsi- ja nuorisotyössä (JAMK-koulutus). Varsinaisia yhteisömusikon virkoja ei vielä liene perustettu, mutta hyvänä pohjana tällaiselle toiminnalle on omaehtoisen musiikillisen avustustyön tekeminen. Yhteisömusikon koulutukselle edellytyksenä on alan aiempi korkeakoulututkinto. Musiikkipedagogi voi siis laajentaa toimintamahdollisuuksiaan tällä erikoistumiskoulutuksella. Yhteisömusikon tapaan toimiminen on mahdollista jokaiselle pedagogille, jolla on riittävä musiikillinen osaaminen, hyvät vuorovaikutustaidot, toimintaverkosto ja oma tahto tehdä hyvää.

Ava Numminen esittää artikkelissaan (Varho & Lehtovirta 2011, 31) ajatuksen musiikkioppilaitosten osallistumisesta ikäihmisten musiikkivirikkeiden tuottamiseen: voitaisiinko vaikka orkesteri- tai konserttiharjoitukset silloin tällöin järjestää palvelutalon yhteistilassa? *”Ei tarvitsisi tähdätä virheettömään esitykseen, vaan kommunikointiin ihmisten iloksi.”*

Lähteet

Clift, S., Skingley, A., Coulton, S. & Rodrigues, J. 2012. A controlled evaluation of the health benefits of a participative community singing programme for older people. Sidney de Haan Research Centre for Arts and Health. Canterbury Christ Church University.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud.p. Helsinki. Tammi.

Huhtala, M. & Kolmonen, H. 2012. Musiikin käyttö pitkäaikaissairaiden ikäihmisten hoitotyössä. Opinnäytetyö. Rovaniemen ammattikorkeakoulu, terveys- ja liikunta-ala, hoitotyön koulutusohjelma. Viitattu 28.8.2017.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/.../Huhtala_Marja%20Kolmonen_Hanna.pdf?...

Huttunen, J. 2015. Mitä terveys on? Terveyskirjasto. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 1.11.2017.
https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00903

JAMK. Yhteisömuusikon erikoistumiskoulutus Jamk. Viitattu 16.10.2017.
<https://www.jamk.fi/fi/Koulutus/Taydannyskoulutus/yhteisomuusikko-erikoistumis-koulutus/>

Jousimäki, M., Järvinen, M. & Siitonen, M. 2010. Opettajan käsityksiä omasta motivaatiostaan ja tavastaan opettaa. Kehittämishanke. Tampereen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu, opettajankoulutuksen koulutusohjelma. Viitattu 2.10.2017.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010101413692>

Kokeile ja innostu. Viitattu 12.10.2017.
<https://www.jao.fi/.../Kokeile-ja-innostu!/.../86b60b64-d19c-4655-ba5d-d5d2e45c5b>

Koskinen, T. 2013. Tutkimuskohteena yhteisö- ja hoivamuusikot. Uuden ammattikunnan synty? Pro Gradu- tutkielma. Tampereen yliopisto, etnomusikologian laitos, yhteiskunta- ja kulttuuritietiedien yksikkö. Viitattu 15.10.2017.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84562/gradu06695.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kurki, M., Laitinen, S., Numminen, A., Rantanen, P., Särkämö, T. & Tervaniemi, M. 2011. "Muistaakseni laulan" Musiikin käyttö muistisairaiden mielialan, elämänlaadun ja kognitiivisen toimintakyvyn tukemisessa. Miina Sillanpään säätiön julkaisusarja A:10. Helsinki. Miina Sillanpään säätiö.
https://www.miinasillanpaa.fi/wp-content/uploads/2015/01/Muistaakseni_laulan-tutkimusraportti.pdf

KvaliMOTV. Viitattu 29.8.2017.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Laitinen, S., Lillandt, J., Numminen, A. & Kurki, M. 2011. Muistaakseni laulan. Ohjaajan opas musiikkituokioiden järjestämiseen. Miina Sillanpään säätiön julkaisuja B:35.

[https://www.miinasillanpaa.fi/wp-content/uploads/2015/01/Muistaakseni laulan - musiikkituokioiden jarjestaminen ohjaajan opas.pdf](https://www.miinasillanpaa.fi/wp-content/uploads/2015/01/Muistaakseni_laulan_-_musiikkituokioiden_jarjestaminen_ohjaajan_opas.pdf)

Lehko, T. 2013. Taidetta tunteen vuoksi. Tarinoita taiteen ja vanhustyön kohtaamisista. Osaattori-hankkeen loppuraportti. Helsinki. Paintek. Viitattu 2.10.2017

http://uusi.osaattori.fi/media/filer_public/2013/12/16/taidetta_tunteen_vuoksi.pdf

Lilja-Viherlampi, L-M. toim. 2011. Iloa ja eloa-musiikkitoiminnasta sairaala- ja hoivakotiympäristöissä. Raportti. Turun Ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.10.2017.

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522161871.pdf>

Marjanen, K. 2009. The Belly Button chord. Connections of pre- and postnatal music education with early mother-child interaction. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Humanistisen tiedekunnan julkaisu 130. Viitattu 12.10.2017.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3769-0>

Nykänen, P. 2001. Musiikkioppilaitosten opettajien työtodellisuus ja työtyytyväisyys. Suomen Musiikinopettajien liiton jäsenkysely. Pro gradu. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos.

Partanen, M. 1996. Yhteislaulu terapiavälineenä. Teoksessa H. Ahonen-Eerikäinen (toim.) Taide psykososiaalisen työn välineenä. Julkaisusarja B. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Joensuu.

Pessi, A.B. & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä-tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Raportti 23. Helsinki. Yliopistopaino. Viitattu 9.10.2017.

<http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>

Ruohotie, P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki. Oy Edita Ab.

Ruotsala, K. 2011. Musiikkia Hanna-kotiin. Toiminnallinen projekti nuorten ja ikäihmisten välillä. Opinnäytetyö, ylempi ammattikorkeakoulu. Helsinki. Metropolia, musiikin koulutusohjelma. Viitattu 28.8.2017.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010101413692>

Silver Song Club

www.singforyourlife.org.uk

Suomen Musiikkiterapiayhdistys 2015. Mitä on musiikkiterapia? Viitattu 18.10.2017.

<http://www.musiikkiterapia.net/index.php/mita-musiikkiterapia>

Suomen virallinen tilasto (SVT: Väestöennuste). Viitattu 15.10.2017.

http://tilastokeskus.fi/til/vaenn/2015/vaenn_2015_2015-10-30_tie_001_fi.html

Suurella sydämellä

<https://suurellasydamella.fi/>

Särkämö, T. Music listening enhances cognitive recovery and mood after middle cerebral artery stroke. *Brain* 2008, 131, 3, 866-876. Viitattu 16.10.2017.

<https://doi.org/10.1093/brain/awn013>

Särkämö, T. Musiikkia aivoille. 2010. Taidetta ikä kaikki-raportti. Helsingin kulttuurikeskus. Viitattu 12.9.2017.

http://www.kansalaisareena.fi/Taidetta_ika_kaikki.pdf

Särkämö, T. 2015. Musiikista hyötyä muistisairaiden ja aivoinfarktipotilaiden kuntoutuksessa. Suomen Akatemian tiedote. Viitattu 2.11.2017.

<http://www.aka.fi/fi/akatemia/media/Tiedotteet1/2015/musiikki/>

Taideapteekki. Viitattu 13.10.2017.

<https://jyvaskyla.fi/kulttuuri/taideapteekki>

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:17. Toimintaohjelman loppuraportti. Viitattu 17.10.2017.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3578-5>

Tiihonen, J. 2012. Musiikilla iloa muistisairaiden vanhusten arkeen. Opinnäytetyö, ylempi ammattikorkeakoulu. Turun ammattikorkeakoulu, terveysala, terveyden edistämisen koulutusohjelma. Viitattu 14.10.2017.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012121018809>

Tikkanen, T. Musiikin ilo kuuluu kaikille. Artikkelit opettaja-lehdessä 20/2015, 22-25.

<http://www.opettaja.fi/cs/opettaja/jutut&juttuID=1408912061038>

Vapaaehtoistyö. Viitattu 13.8.2017.

<https://fi.m.wikipedia.org/wiki/Vapaaehtoistyö>

Varho, J. & Lehtovirta, M. (toim.) 2010. Taidetta ikä kaikki- selvitys ikäihmisten hoivayhteisöjen kulttuuritarjonnasta Helsingissä. Helsingin Kulttuurikeskus. Viitattu 22.10.2017.

http://www.kansalaisareena.fi/Taidetta_ika_kaikki.pdf

Vapaaehtoistyö. Viitattu 13.8.2017.

<https://fi.m.wikipedia.org/wiki/Vapaaehtoistyö>

Yhteisöverotus. Viitattu 15.10.2017.

https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/yhdistys-ja-saatio/yleishyodyllisten-yhteisojen-verotus_u/#Onkoyleishyodyllinenyhteisvapautetutuloverostakokonaan

Pääsyaatimukset muusikon ammattikoulutukseen. Viitattu 19.10.2017.

<https://www.jao.fi/fi/Jyvaskylan-ammattiopisto/Hakeminen/Valintaperusteet/Paasy-ja-soveltuvuuskokeet/Musiikin-perustutkinto>

Vapaaehtoistyö Suomessa. Viitattu 20.10.2017.

www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistyö_Suomessa_2010ja2015.pdf

Yhteistyö vapaaehtoistyössä-seminaari-tiedote 9.9.2015. Laurea. Viitattu 21.10.2017.

<https://www.laurea.fi/tiedotteet/Sivut/Laurea---Yhteisty%C3%B6-vapaaehtoisty%C3%B6ss%C3%A4-%E2%80%93seminaari.aspx>

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

Kysymykset

1. Oma elämäntilanne: työ, perhe, opiskelu?
2. Kuinka kuvaillet itseäsi ihmisenä, opettajana, muusikkona?
3. Miksi aloit tehdä vapaaehtoistyötä? Jokin tapahtuma, kokemus, ihminen? Mikä saa sinut jatkamaan sitä?
4. Kuinka kauan olet tehnyt tätä työtä? Onko työ säännöllistä? Kuinka usein?
5. Mitä teet? Konkreettinen kuvaus.
6. Olitko itse aloitteellinen vai tarjottiinko työtä sinulle?
7. Teetkö/oletko tehnyt muuta vapaaehtoistyötä musiikin lisäksi? Tehdäänkö lähipiirissäsi vapaaehtoistyötä? Tekevätkö työ/opiskelukaverisi? Oletko yrittänyt saada heitä mukaan?
8. Päätyösi? Kuinka saat aikasi riittämään?
9. Mitä ammatillista olet oppinut vapaaehtoistyössä? Entä muuta?
10. Missä teet: kuvaile paikkoja. Yksi paikka vai useampi? Miten nämä valikoituivat?
11. Millaisia ihmisiä kohteena?
12. Teetkö työtä yksin vai ryhmässä/parin kanssa?
13. Otatko mukaan oppilaita?
14. Mitä koet hyötyväsi tästä työstä?
15. Koskettavia kokemuksia? Kuvaile! Saatko palautetta?
16. Mikä työssä mietityttää? Minkä koet haasteelliseksi?